Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

19 päivänä joulukuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Työntekijöiden suoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa – Direktiivi 2008/94/EY – 8 artikla – Lisäeläkejärjestelmät – Vanhuusetuuksia koskevien oikeuksien suojelu – Taatun vähimmäissuojan taso – Entisen työnantajan velvollisuus hyvittää ammatillisen lisäeläkkeen vähennys – Ulkopuolinen eläkelaitos – Välitön oikeusvaikutus

Asiassa C-168/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesarbeitsgericht (liittovaltion työtuomioistuin, Saksa) on esittänyt 20.2.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.3.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Pensions-Sicherungs-Verein VVaG

vastaan

Günther Bauer,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit I. Jarukaitis, E. Juhász (esittelevä tuomari), M. Ilešič ja C. Lycourgos,

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: yksikönpäällikkö D. Dittert,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.2.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

– Pensions-Sicherungs-Verein VVaG, edustajanaan F. Wortmann, Rechtsanwalt,

– Günther Bauer, edustajanaan I. Axler, Rechtsanwältin,

– Saksan hallitus, asiamiehinään aluksi T. Henze ja R. Kanitz, sittemmin R. Kanitz,

– Luxemburgin hallitus, asiamiehinään D. Holderer ja T. Uri, avustajanaan P. Kinsch, avocat,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Z. Lavery, avustajanaan J. Coppel, QC,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Kellerbauer ja B.-R. Killmann,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.5.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/94/EY (EUVL 2008, L 283, s. 36) 8 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Pensions-Sicherungs-Verein VVaG (lisäeläkkeet takaava elin, jäljempänä PSV) ja Günther Bauer ja jossa on kyse eläkekassan suorittamien etuuksien määrän vähennysten korvaamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2008/94 kolmannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Ottaen huomioon tasapainoisen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen tarpeen [Euroopan unionissa] on tarpeen antaa säännöksiä työntekijöiden suojasta heidän työnantajansa maksukyvyttömyystilanteessa ja vähimmäissuojan varmistamisesta erityisesti heidän maksamatta olevi[e]n saataviensa suorituksen turvaamiseksi. Tätä varten jäsenvaltioiden olisi perustettava palkkaturvajärjestelmä, joka turvaa asianomaisille työntekijöille maksun heidän maksamatta olevista saatavistaan.”

4 Mainitun direktiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti direktiiviä sovelletaan työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on saman direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla maksukyvytön.

5 Direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on huolehdittava tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisesta, jotta turvataan työntekijöiden sekä yrityksestä tai liiketoiminnasta työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivään mennessä lähteneiden henkilöiden välittömät tai tulevaisuuteen kohdistuvat oikeudet kansallisen lakisääteisen sosiaaliturvajärjestelmän ulkopuolella olevan, yhtiön tai useamman yhtiön yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuusetuuksiin ja jälkeenjääneiden etuuksiin.”

6 Direktiivin 2008/94 11 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan kyseisellä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai antaa lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia kuin tässä direktiivissä säädetään.

Saksan oikeus

7 Ammatillisten lisäeläkkeiden parantamisesta 19.12.1974 annetun lain (Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz); BGBl. 1974 I, s. 3610), sellaisena kuin se on muutettuna 17.8.2017 annetulla lailla (BGBl. 2017 I, s. 3214) (jäljempänä lisäeläkelaki), 1 §:ssä, jonka otsikko on ”Ammatillista lisäeläkettä koskeva työnantajan sitoumus”, säädetään seuraavaa:

”(1) Jos työnantaja sitoutuu maksamaan työntekijälle tämän työsuhteen perusteella vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-eläke-etuuksia (ammatillinen lisäeläke), sovelletaan tämän lain säännöksiä. Ammatillista lisäeläkejärjestelmää voi hallinnoida suoraan työnantaja tai 1 b §:n 2–4 momentissa mainittu vakuutuslaitos. Työnantaja on vastuussa etuuksien, joista se on antanut sitoumuksen, maksamisesta myös siinä tapauksessa, ettei se hallinnoi järjestelmää suoraan.

– –”

8 Saman lain 1 b §:n, jonka otsikkona on ”Saavutettujen oikeuksien suoja ja ammatillisten lisäeläkkeiden tarjoaminen”, 2–4 momentissa luetellaan vaihtoehdot, joita työnantajalla on ammatillisten lisäeläkkeiden suhteen, ja siinä säädetään, että työnantaja voi ottaa työntekijälle henkivakuutuksen (2 momentti) tai ammatillisen lisäeläkkeen maksamisesta voi vastata eläkekassa tai -rahasto (3 momentti) tai etuuskassa (4 momentti).

9 Mainitun lain 7 §:ssä, jonka otsikko on ”Vakuutussuojan laajuus”, säädetään seuraavaa:

”(1) Jos eläkkeensaajan työnantajan myöntämästä suorasta eläkkeestä johtuvia saatavia ei voida täyttää, koska työnantajan omaisuus tai jäämistö on maksukyvyttömyysmenettelyn kohteena, eläkkeensaaja ja tämän jälkeenjääneet voivat vaatia maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajalta sitä määrää vastaavaa suoritusta, joka työnantajan olisi eläkeoikeuden perusteella tullut suorittaa, jos maksukyvyttömyysmenettelyä ei olisi aloitettu. – –

– –”

10 Saman lain 10 §:ssä, jonka otsikko on ”Maksuvelvollisuus ja maksun määrittäminen”, säädetään seuraavaa:

”(1) Varat maksukyvyttömyysvakuutuksen toteuttamiseksi kerätään julkisoikeudellisen velvoitteen perusteella perittävin maksuin kaikilta sellaisilta työnantajilta, jotka ovat sitoutuneet ammatillisten lisäeläkkeiden maksamiseen suoraan tai jotka myöntävät ammatillisen lisäeläkkeen etuuskassan, ensivakuutuksen – – tai eläkerahaston kautta.

– –

(4) Siviiliprosessilain [(Zivilprozessordnung)] pakkotäytäntöönpanoa koskevia säännöksiä sovelletaan analogisesti päätöksiin, joita maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoaja tekee vakuutusmaksujen osalta. Maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoaja antaa täytäntöönpanokelpoisen päätöksen.

– –”

11 Lisäeläkelain 14 §:ssä, jonka otsikko on ”Maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoaja”, säädetään seuraavaa:

”(1) Maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoaja on [PSV]. Se on maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoaja myös luxemburgilaisten yritysten myöntämille lisävakuutuksille siten kuin ammatillisten lisävakuutusten alalla maksukyvyttömyystapauksissa tehtävästä yhteistyöstä 22.9.2000 tehdyssä Saksan liittotasavallan ja Luxemburgin suurherttuakunnan välisessä sopimuksessa määrätään.

(2) [PSV] on Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsichtin [(liittovaltion rahoituspalvelujen valvontavirasto)] valvonnassa – –”

12 Täytäntöönpanosta hallintoasioissa 27.4.1953 annetun lain (Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz; BGBl. 1953 I, s. 157), sellaisena kuin se on muutettuna 30.6.2017 annetulla lailla (BGBl. 2017 I, s. 2094), 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Täytäntöönpano velallista vastaan pannaan vireille täytäntöönpanomääräyksellä; muita täytäntöönpanoasiakirjoja ei tarvita.

(2) Täytäntöönpano edellyttää seuraavien edellytysten täyttymistä:

a) maksuunpanosta tehty päätös, jolla velalliselta on vaadittu suoritusta

b) suorituksen erääntyminen

c) yhden viikon kuluminen siitä lukien kun maksuunpanosta tehty päätös on annettu tiedoksi, tai jos suoritus erääntyy vasta tiedoksiannon jälkeen, yhden viikon kuluminen erääntymisen jälkeen.

(3) Ennen täytäntöönpanomääräyksen antamista velalliselle on lisäksi annettava tiedoksi erityinen maksuvaatimus, jonka jälkeen velallisella on vielä viikko aikaa maksun suorittamiseksi.

(4) Täytäntöönpanomääräyksen antaa viranomainen, joka voi vaatia saatavan maksua.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Bauerin entinen työnantaja myönsi hänelle joulukuussa 2000 lisäeläkelaissa tarkoitetun ammatillisen lisäeläkkeen.

14 Tämä ammatillinen lisäeläke sisälsi kuukausittaisen eläkkeen lisän ja vuosittaisen joulubonuksen, jonka hänen entinen työnantajansa myönsi suoraan, sekä eläkkeen, joka myönnettiin eläkekassajärjestelmän kautta hänen entisen työnantajansa maksamien eläkemaksujen perusteella ja jonka maksoi Pensionskasse für die Deutsche Wirtschaft (Saksan talouden eläkekassa, jäljempänä Pensionskasse), joka on useamman yhtiön yhteinen laitos, jonka suorituksilla myönnetään niitä saaville työntekijöille subjektiivinen oikeus.

15 Vuoden 2003 aikana Pensionskasse kohtasi taloudellisia vaikeuksia ja vähensi liittovaltion rahoituspalvelujen valvontaviraston luvalla suoritettavien etuuksien määrää. Näin ollen Pensionskasse vähensi Bauerille maksetun eläkkeen sitä osaa, joka laskettiin hänen entisen työnantajansa maksamien eläkemaksujen perusteella ja jonka määrä oli 599,49 euroa kesäkuussa 2003, joka vuosi vuosina 2003–2013 siten, että 11 suoritetun vähennyksen suuruudet vaihtelivat 1,40 prosentin ja 1,25 prosentin välillä.

16 Pensionskassen Bauerille maksamaa kuukausittaista eläkettä vähennettiin vuosina 2003–2013 yhteensä 13,8 prosentilla, mikä merkitsee kyseiselle henkilölle 82,74 euron kuukausittaista menetystä ja 7,4 prosentin vähennystä hänelle ammatillisen lisäeläkejärjestelmän perusteella saamiensa ammatillisten lisäeläke-etuuksien kokonaissummasta.

17 Kansalliseen säännöstöön perustuvan takuuvelvoitteen mukaisesti Bauerin entinen työnantaja ryhtyi hyvittämään Pensionskassen suorittamien etuuksien vähennykset, koska tässä säännöstössä ei säädetty muista takuuvelvoitteista eläkekassojen maksamien suoritusten suhteen.

18 Tammikuussa 2012 aloitettiin mainitun entisen työnantajan maksukyvyttömyysmenettely.

19 PSV, joka huolehtii ammatillisten lisäeläkkeiden maksamisesta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa Saksassa ja Luxemburgissa, ilmoitti Bauerille 12.9.2012 tekemällään päätöksellä, että se otti vastattavakseen 398,90 euron suuruisen lisäeläkkeen maksamisen ja 1 451,05 euron suuruisen joulubonuksen maksamisen.

20 Koska PSV kuitenkin kieltäytyi hyvittämästä Pensionskassen maksamaan vanhuuseläkkeeseen tehtyjä vähennyksiä, Pensionskasse maksaa edelleen asianomaiselle alennettua eläkettä.

21 Bauer väitti ensimmäisen oikeusasteen toimivaltaisessa tuomioistuimessa nostamassaan kanteessa, että hänen entistä työnantajaansa koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn vuoksi PSV:n tulee taata Pensionskassen suorittamiin etuuksiin vaikuttavat vähennykset. PSV väitti, että sillä ei ollut velvollisuutta taata eläkekassan maksamien etuuksien määrää siinä tapauksessa, että työnantaja ei voi huolehtia lakisääteisestä takausvelvoitteestaan oman maksukyvyttömyytensä vuoksi.

22 Bauerin vaatimukset hylättiin ensimmäisessä oikeusasteessa, mutta hän kuitenkin voitti asian muutoksenhaussa.

23 Bundesarbeitsgericht (liittovaltion työtuomioistuin, Saksa), jonka käsiteltäväksi PSV on saattanut asian, toteaa, että pääasiassa sen on ratkaistava kysymys siitä, onko PSV velvollinen takaamaan saatavan, joka Bauerilla on hänen entiseen työnantajaansa nähden, sillä perusteella, että viimeksi mainittu on maksukyvytön eikä se näin ollen voi täyttää omaa velvollisuuttaan taata Pensionskassen suorittamat etuudet.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Saksassa ammatillisia lisäeläkkeitä voidaan myöntää eri tavoin. Työnantaja voi suorittaa hänelle yrityksen ammatillisen lisäeläkejärjestelmän nojalla kuuluvat eläke-etuudet suoraan. Hän voi myös antaa kyseisten etuuksien suorittamisen ulkopuolisten elinten tehtäväksi. Työnantaja ei tässä tilanteessa maksa mitään etuuksia, mutta täyttää ne epäsuorasti joko henkivakuutuksella, jonka työnantaja on ottanut työntekijän hyväksi, tai etuuskassan tai eläkekassan välityksellä antaen näiden tehtäväksi hoitaa yrityksensä ammatillista lisäeläkejärjestelmää.

25 Kun työnantaja myöntää työntekijälle ammatillisia lisäeläke-etuuksia, jotka ulkopuolinen etuuslaitos maksaa, ja kun nämä etuudet eivät riitä täyttämään työnantajan työntekijään nähden työsopimuksen nojalla antamaa sitoumusta, kansallisessa oikeudessa asetetaan työnantajalle takuuvelvoite, josta hänen on vastattava omalla varallisuudellaan. Jos työnantaja tällaisessa tilanteessa tulee maksukyvyttömäksi, kansallisessa oikeudessa ei säädetä PSV:n velvollisuudesta taata ne etuudet, jotka työnantajan on maksettava työntekijälle sen johdosta, että eläkekassa on alentanut maksettavien etuuksien määrää.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensinnäkin direktiivin 2008/94 8 artiklan sovellettavuutta siinä tapauksessa, että eläkekassa vähentää suoritettujen etuuksien määrää, vaikka se itse ei ole maksukyvytön, mutta entinen työnantaja ei sillä kansallisessa laissa säädetystä takuuvelvoitteesta huolimatta kykene hyvittämään toteutettuja vähennyksiä maksukyvyttömyytensä vuoksi. Kyseisen tuomioistuimen mukaan tällaisessa tapauksessa työntekijällä on direktiivin 2008/94 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu työsuhteesta johtuva saatava entiseltä työnantajaltaan, koska tämä saatava perustuu mainitun entisen työnantajan myöntämiin eläke-etuuksiin.

27 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, joka täsmentää, että pääasiassa kyseessä olevan entisen työntekijän kärsimät tappiot vastaavat vain 13,8:aa prosenttia hänen kuukausittaisesta eläkkeestään ja 7,4:ää prosenttia kaikista ammatillisista lisäeläke-etuuksista, jotka perustuvat hänelle ammatillisen lisäeläkejärjestelmän puitteissa kertyneisiin oikeuksiin, haluaa selvittää, missä olosuhteissa – kun otetaan huomioon direktiivin 2008/94 8 artiklassa tarkoitettu velvollisuus taata työntekijöiden edut – tappioita, joita entiselle työntekijälle aiheutuu hänen entisen työnantajansa maksukyvyttömyyden johdosta, voidaan pitää ilmeisen suhteettomina. Mainittu tuomioistuin katsoo,

että 24.11.2016 annetun tuomion Webb-Sämann (C-454/15, EU:C:2016:891) 35 kohdassa tarkoitetuista olosuhteista olisi saatava täsmennyksiä, jotta se voisi arvioida, onko pääasiassa saatu direktiivin 2008/94 8 artiklassa säädettyä vähimmäissuojaa.

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kolmanneksi, että siinä tapauksessa, että direktiivin 2008/94 8 artiklaa olisi tulkittava siten, että siinä asetetaan vaatimus, jonka mukaan kyseisen jäsenvaltion on taattava Bauerin vaatimat oikeudet, se ei voi tulkita ammatillisia lisäeläkkeitä koskevan lain asiaa koskevia säännöksiä tämän direktiivin mukaisesti. Mainittu tuomioistuin pohtii näin ollen, onko direktiivin 2008/94 8 artiklalla mahdollisesti sellainen välitön oikeusvaikutus, jonka nojalla Bauer voi vedota siihen suoraan samaisessa tuomioistuimessa.

29 Neljänneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii siinä tapauksessa, että direktiivin 2008/94 8 artiklalla on välittömiä oikeusvaikutuksia, voidaanko PSV:n kaltaista ammatilliset lisäeläkkeet takaavaa laitosta vastaan mahdollisesti vedota kyseiseen säännökseen.

30 Tässä tilanteessa Bundesarbeitsgericht päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko [direktiivin 2008/94] 8 artiklaa soveltaa, kun ammatilliseen lisäeläkkeeseen kuuluvat etuudet maksava, rahoituspalveluja valvovan viranomaisen valvonnassa oleva useamman yhtiön yhteinen eläkelaitos tekee taloudellisista syistä oikeutetun vähennyksen maksamiinsa etuuksiin valvovan viranomaisen suostumuksella ja kun työnantajan on kyllä kansallisen oikeuden mukaan taattava entisille työntekijöilleen aiheutuneet vähennykset mutta se on maksukyvyttömyytensä johdosta kykenemätön täyttämään velvoitettaan taata vähennykset?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Missä olosuhteissa voidaan katsoa, että entiselle työntekijälle koituneet, työnantajan maksukyvyttömyydestä johtuneet ammatillisen lisäeläkkeen menetykset ovat ilmeisen suhteettomia ja että jäsenvaltioilla on siten velvollisuus vähimmäissuojan takaamiseen, vaikka entinen työntekijä saakin vähintään puolet niistä etuuksista, jotka hänelle kertyneiden eläkeoikeuksien perusteella kuuluvat?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko [direktiivin 2008/94] 8 artiklalla välitön oikeusvaikutus, ja synnyttääkö kyseinen säännös yksityisten oikeussubjektien hyväksi oikeuksia, joihin ne voivat vedota kansallisessa tuomioistuimessa sellaista jäsenvaltiota vastaan, joka ei ole saattanut direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöä tai on tehnyt sen puutteellisesti?

4) Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko yksityisoikeudellista laitosta, jolle jäsenvaltio on – työnantajia velvoittavasti – osoittanut tehtävän toimia lisäeläkkeiden maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajana, joka on rahoituspalveluja valvovan viranomaisen valvonnassa ja joka lisäksi kerää maksukyvyttömyysvakuutukseen tarvittavat maksut julkisoikeudellisella perusteella työnantajilta ja voi viranomaisten tapaan täyttää pakkotäytäntöönpanon edellytykset hallintotoimella, pidettävä jäsenvaltion julkisena viranomaisena?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

31 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko direktiivin 2008/94 8 artiklaa tulkittava siten, että sitä sovelletaan tilanteeseen, jossa työnantaja, joka huolehtii ammatillisista lisäeläke-etuuksista useamman yhtiön yhteisen laitoksen välityksellä, ei voi maksukyvyttömyytensä johdosta taata niiden tappioiden hyvittämistä, joita aiheutuu mainitun useamman yhtiön yhteisen laitoksen suorittamien etuuksien vähennyksestä, jonka tämän laitoksen vakavaraisuutta valvova rahoituspalveluja valvova julkinen viranomainen on hyväksynyt.

32 Direktiivin 2008/94 aineellisesta soveltamisalasta on todettava, että sen 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että mainittua direktiiviä sovelletaan työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla maksukyvytön.

33 Direktiivin 2008/94 8 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on huolehdittava tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisesta, jotta turvataan työntekijöiden sekä yrityksestä tai liiketoiminnasta työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivään mennessä lähteneiden henkilöiden välittömät oikeudet kansallisen lakisääteisen sosiaaliturvajärjestelmän ulkopuolella olevan, yhtiön tai useamman yhtiön yhteisen lisäeläkejärjestelmän mukaisiin vanhuusetuuksiin.

34 On kiistatonta, että Bauer on entinen palkkatyöntekijä, että hänen entinen työnantajansa on maksukyvytön ja että viimeksi mainitun maksukyvyttömyyden alkamispäivänä ja maksukyvyttömyyden johdosta on loukattu välittömiä oikeuksia vanhuusetuuksiin, koska kyseinen entinen työnantaja ei kykene enää hyvittämään useamman yhtiön yhteisen laitoksen maksamiin kuukausittaisiin ammatillisiin lisäeläkkeisiin tehtäviä vähennyksiä ammatillisten lisäeläkkeiden maksamisen takaamista koskevan ja kansallisen lain nojalla työnantajalle kuuluvan velvoitteen mukaisesti.

35 Täten direktiivin 2008/94 8 artiklassa tarkoitetut aineelliset seikat ovat täyttyneet, mikä merkitsee, että kyseistä 8 artiklaa sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisiin olosuhteisiin (ks. vastaavasti tuomio 25.4.2013, Hogan ym. C-398/11, EU:C:2013:272, 40 kohta).

36 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/94 8 artiklaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan tilanteeseen, jossa työnantaja, joka huolehtii ammatillisista lisäeläke-etuuksista useamman yhtiön yhteisen laitoksen välityksellä, ei voi maksukyvyttömyytensä johdosta taata niiden tappioiden hyvittämistä, joita aiheutuu mainitun useamman yhtiön yhteisen laitoksen suorittamien etuuksien vähennyksestä, jonka tämän laitoksen vakavaraisuutta valvova rahoituspalveluja valvova julkinen viranomainen on hyväksynyt.

Toinen kysymys

37 Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, missä erityisolosuhteissa voidaan direktiivin 2008/94 soveltamiseksi katsoa, että entiselle työntekijälle maksettavien ammatillisten lisäeläke-etuuksien määrän vähennys hänen entisen työnantajansa maksukyvyttömyyden johdosta on ilmeisen suhteeton ja aiheuttaa jäsenvaltioille velvoitteen taata vähimmäissuoja, vaikka asianomainen saakin vähintään puolet niiden etuuksien määrästä, jotka hänelle kertyneiden ammatillisia lisäeläkkeitä koskevien eläkeoikeuksien perusteella kuuluvat.

38 On tärkeää muistuttaa, että jäsenvaltioilla on mainitun direktiivin 8 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä laaja harkintavalta määrittää sekä menetelmä että taso, jolla suojataan työntekijöille kertyneitä oikeuksia lisäeläkejärjestelmien mukaisiin eläke-etuuksiin. Tätä säännöstöä ei siten voida tulkita siten, että siinä edellytetään kyseessä olevien oikeuksien turvaamista kokonaan (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 41 kohta).

39 Täten mainittu 8 artikla ei ole esteenä sille, että jäsenvaltiot vähentävät legitiimejä sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita tavoitellessaan ja erityisesti suhteellisuusperiaatetta noudattaen työntekijälle kertyneitä oikeuksia näiden työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 42 kohta).

40 Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden on direktiivin 2008/94 tavoitteen mukaisesti taattava työntekijöille silloin, kun he eivät syyllistyneet minkäänlaiseen mainitun direktiivin 12 artiklassa tarkoitettuun oikeuden väärinkäyttöön, kyseisessä säädöksessä edellytetty vähimmäissuoja (ks. vastaavasti tuomio 24.11.2016, Webb-Sämann, C-454/15, EU:C:2016:891, 35 kohta ja tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 47 kohta).

41 Unionin tuomioistuin on jo todennut, että direktiivin 2008/94 8 artiklan asianmukainen täytäntöönpano edellyttää, että entinen työntekijä saa työnantajansa maksukyvyttömyystilanteessa vähintään puolet ammatilliseen lisäeläkejärjestelmään kertyneistä vanhuusetuuksista (ks. vastaavasti tuomio 25.1.2007, Robins ym., C-278/05, EU:C:2007:56, 57 kohta; tuomio 25.4.2013, Hogan ym., C-398/11, EU:C:2013:272, 51 kohta; tuomio 24.11.2016, Webb-Sämann, C-454/15, EU:C:2016:891, 35 kohta ja tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 50 kohta).

42 Unionin tuomioistuin on lisäksi täsmentänyt, että vaikka direktiivin 2008/94 8 artiklan nojalla on taattava vähintään puolet vanhuusetuuksista, tämä ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että työntekijälle tai entiselle työntekijälle aiheutuneiden menetysten voitaisiin tietyissä olosuhteissa myös katsoa olevan selvästi suhteettomia, kun niitä tarkastellaan edellä mainitussa säännöksessä tarkoitetun työntekijöiden oikeuksien suojelua koskevan velvoitteen valossa (ks. vastaavasti tuomio 24.11.2016, Webb-Sämann, C-454/15, EU:C:2016:891, 35 kohta ja tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 50 kohta).

43 Työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annettavaa neuvoston direktiiviä koskevan 11.4.1978 annetun ehdotuksen (KOM(78) 141 lopullinen) perusteluista ilmenee, että mainitun direktiivin tarkoituksena on taata suoja olosuhteissa, joissa ilmenee vaara siitä, että työntekijä ja hänen perheensä jäävät vaille toimeentuloa. Kuten näissä perusteluissa erityisesti todetaan, nykyään direktiivin 2008/94 8 artiklassa olevat säännökset ovat perusteltuja unionin lainsäätäjän tahdolla välttää ne työntekijälle erityisen rasittavat olosuhteet, jotka johtuvat lisäeläkejärjestelmään kertyneiden oikeuksien menettämisestä.

44 Tästä voidaan päätellä, että entisen työntekijän vanhuusetuuksien vähentämisen on katsottava olevan ilmeisen suhteeton, kun tästä vähentämisestä ja mahdollisesti vähentämisen odotetusta kehityksestä aiheutuu se, että kyseisen henkilön kyky täyttää tarpeensa häiriintyy vakavasti. Tilanne on tällainen, kun vähennetään vanhuusetuuksia entiseltä työntekijältä, joka jo elää tai joka joutuisi tämän vähentämisen johdosta elämään Eurostatin kyseistä jäsenvaltiota varten määrittämän köyhyysriskirajan alapuolella.

45 Direktiivin 2008/94 8 artiklassa edellytetään vähimmäissuojavelvoitteena, että jäsenvaltio takaa entiselle työntekijälle, jonka vanhuusetuuksiin kohdistuu tällainen vähennys, korvauksen, jonka määrä on sellainen, että vaikka se ei välttämättä kata kaikkia kärsittyjä tappioita, sillä voidaan kuitenkin korjata menetysten ilmeinen suhteettomuus.

46 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2008/94 8 artiklaa on tulkittava siten, että entiselle työntekijälle maksettavien ammatillisten lisäeläke-etuuksien määrän vähennystä hänen entisen työnantajansa maksukyvyttömyyden johdosta on pidettävä ilmeisen suhteettomana, vaikka asianomainen saakin vähintään puolet niistä etuuksista, jotka hänelle kertyneiden oikeuksien perusteella kuuluvat, kun kyseinen entinen työntekijä jo elää tai joutuisi tämän vähentämisen johdosta elämään Eurostatin kyseistä jäsenvaltiota varten määrittämän köyhyysriskirajan alapuolella.

Kolmas ja neljäs kysymys

47 Kolmannella ja neljännellä kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, kansallinen tuomioistuin pyrkii selvittämään, voiko direktiivin 2008/94 8 artiklalla olla sellainen välitön oikeusvaikutus, että siihen voidaan vedota sellaista yksityisoikeudellista laitosta vastaan, jolle jäsenvaltio on osoittanut tehtävän toimia työnantajien maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajana lisäeläkkeitä varten.

48 Kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on toistuvasti katsottu, yksityiset voivat vedota direktiivin ehdottomiin ja riittävän täsmällisiin säännöksiin jäsenvaltion ja sen hallinnon kaikkia elimiä ja sellaisia elimiä tai yksiköitä vastaan, jotka toimivat valtion alaisuudessa tai ovat valtion määräysvallassa tai joilla on sellaisia erityisen laajoja toimivaltuuksia, jotka poikkeavat niistä oikeuksista, jotka johtuvat yksityisten välisiin suhteisiin sovellettavista oikeussäännöistä (tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Valtioon voidaan rinnastaa myös sellaiset elimet ja yksiköt, joille viranomainen on antanut hoidettavaksi yleisen edun mukaisen tehtävän ja joille on tätä varten annettu erityisen laajoja toimivaltuuksia (tuomio 10.10.2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, 34 kohta ja tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 55 kohta).

49 Tutkittaessa sitä, onko direktiivin 2008/94 8 artikla ehdoton ja riittävän täsmällinen, on tarkasteltava kolmea seikkaa, nimittäin tässä säännöksessä säädetyn suojan saajien määrittämistä, suojan sisältöä ja sitä, kuka antaa kyseisen suojan.

50 Direktiiviin 2008/94 8 artiklassa säädetyn suojan saajista on todettava, että kyseisen artiklan sanamuodosta käy selvästi ilmi, että sen tarkoituksena on antaa turvaa työntekijöille ja entisille työntekijöille, joiden työnantaja tai entinen työnantaja on tullut maksukyvyttömäksi. Näin ollen tämä artikla täyttää turvan saajien määrittämisen osalta direktiivin säännöksen välittömään soveltamiseen vaaditut täsmällisyyttä ja ehdottomuutta koskevat edellytykset (tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 57 kohta).

51 Direktiivin 2008/94 8 artiklassa säädetyn turvan tasosta on muistutettava, että unionin tuomioistuin on todennut, että kyseisellä 8 artiklalla pyritään takaamaan jokaiselle työntekijälle vähimmäisturva (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 46 ja 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Unionin tuomioistuin on katsonut, että direktiiviin 2008/94 8 artiklaan – sikäli kuin siinä velvoitetaan jäsenvaltiot takaamaan työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa poikkeuksetta kaikille entisille työntekijöille korvaus, jonka määrä on vähintään 50 prosenttia hänelle ammatillisen lisäeläkejärjestelmän perusteella kertyneiden oikeuksien arvosta – sisältyy jäsenvaltioille asetettu selvä, täsmällinen ja ehdoton velvollisuus, jonka tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille (ks. vastaavasti tuomio 6.9.2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, 60 kohta).

53 Tämän tuomion 44 ja 45 kohdan mukaisesti sama pätee vaatimukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden on direktiivin 2008/94 8 artiklan nojalla myös taattava vähimmäissuoja entiselle työntekijälle, jonka vanhuusetuuksiin kohdistuu ilmeisen suhteeton vähennys, ja täten yksityiset voivat vedota suoraan tähän vaatimukseen kansallisessa tuomioistuimessa.

54 Direktiivin 2008/94 8 artiklassa säädetyn suojan tarjoajasta on todettava, että ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, että kyseinen jäsenvaltio on osoittanut PSV:lle tehtävän toimia työnantajien maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajana lisäeläkkeitä varten. Tämä yksityisoikeudellinen laitos toimii rahoituspalveluja valvovan julkisen viranomaisen vakavaraisuusvalvonnan alaisuudessa. Se lisäksi kerää maksukyvyttömyysvakuutukseen tarvittavat maksut julkisoikeudellisella perusteella työnantajilta ja voi viranomaisten tapaan täyttää pakkotäytäntöönpanon edellytykset hallintotoimella.

55 Näin ollen, kun otetaan huomioon PSV:lle uskottu tehtävä ja olosuhteet, joissa se sitä täyttää, kyseinen yksikkö erottuu yksityisistä, ja se on rinnastettava valtioon siten, että direktiivin 2008/94 8 artiklassa oleviin ehdottomiin ja riittävän täsmällisiin säännöksiin voidaan lähtökohtaisesti vedota sitä vastaan.

56 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 96 kohdassa, tällainen tulkinta voidaan kuitenkin hyväksyä vain, jos kyseinen jäsenvaltio on uskonut PSV:lle velvoitteen taata mainitussa 8 artiklassa edellytetty vanhuusetuuksien vähimmäissuoja, mistä varmistuminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä. Kuten PSV:n ja Saksan hallituksen esittämistä huomautuksista käy ilmi, takuu, josta kyseisen laitoksen on vastattava, ei vaikuta ulottuvan pääasiassa kyseessä olevan kaltaisiin eläkekassojen maksamiin etuuksiin.

57 Täten kolmanteen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, että näissä olosuhteissa direktiivin 2008/94 8 artiklalla voi olla sellainen välitön oikeusvaikutus, että siihen voidaan vedota sellaista yksityisoikeudellista laitosta vastaan, jolle jäsenvaltio on osoittanut tehtävän toimia työnantajien maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajana lisäeläkkeitä varten, jos – kun otetaan huomioon tälle laitokselle uskottu tehtävä ja olosuhteet, joissa se sitä täyttää – kyseinen laitos voidaan rinnastaa valtioon, ja sikäli kuin sille uskottu takuutehtävä tosiasiallisesti ulottuu sentyyppisiin vanhuusetuuksiin, joiden osalta edellytetään mainitussa 8 artiklassa säädettyä vähimmäissuojaa.

Oikeudenkäyntikulut

58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa 22.10.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/94/EY 8 artiklaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan tilanteeseen, jossa työnantaja, joka huolehtii ammatillisista lisäeläke-etuuksista useamman yhtiön yhteisen laitoksen välityksellä, ei voi maksukyvyttömyytensä johdosta taata niiden tappioiden hyvittämistä, joita aiheutuu mainitun useamman yhtiön yhteisen laitoksen suorittamien etuuksien vähennyksestä, jonka tämän laitoksen vakavaraisuutta valvova rahoituspalveluja valvova julkinen viranomainen on hyväksynyt.**

2) **Direktiivin 2008/94 8 artiklaa on tulkittava siten, että entiselle työntekijälle maksettavien ammatillisten lisäeläke-etuuksien määrän vähennystä hänen entisen työnantajansa maksukyvyttömyyden johdosta on pidettävä ilmeisen suhteettomana, vaikka asianomainen saakin vähintään puolet niistä etuuksista, jotka hänelle kertyneiden oikeuksien perusteella kuuluvat, kun kyseinen entinen työntekijä jo elää tai joutuisi tämän vähentämisen johdosta elämään Eurostatin kyseistä jäsenvaltiota varten määrittämän köyhyysriskirajan alapuolella.**

3) Näissä olosuhteissa direktiivin 2008/94 8 artiklalla voi olla sellainen välitön oikeusvaikutus, että siihen voidaan vedota sellaista yksityisoikeudellista laitosta vastaan, jolle jäsenvaltio on osoittanut tehtävän toimia työnantajien maksukyvyttömyysvakuutuksen tarjoajana lisäeläkkeitä varten, jos – kun otetaan huomioon tälle laitokselle uskottu tehtävä ja olosuhteet, joissa se sitä täyttää – kyseinen laitos voidaan rinnastaa valtioon, ja sikäli kuin sille uskottu takuutehtävä tosiasiallisesti ulottuu sentyyppisiin vanhuusetuuksiin, joiden osalta edellytetään mainitussa 8 artiklassa säädettyä vähimmäissuojaa.

Allekirjoitukset